Boekbespreking

Lieburg MJ van (editor). Isidore Snapper's notes for memoirs, 1889-1973. The autobiographical recollections of 'the champion of bedside medicine'. Introduced by Professor Maurits Frenkel MD. Edited by Professor Mart J. Van Lieburg. Rotterdam: Erasmus Publishing; 2004. 239 pagina's. ISBN 90 5235 172 4. Prijs Euro 35.

Op 10 januari 1971 zette de voormalige Amsterdamse hoogleraar Isidore Snapper (1889-1973) zich in zijn woning in New York achter zijn bureau en begon met het noteren van zijn persoonlijke herinneringen. Bij zijn dood op 30 juni 1973 restte een onvoltooid manuscript, bestaande uit 369 pagina's ongestructureerd materiaal. Nu, meer dan dertig jaar later, zijn deze herinneringen verzameld en bezorgd door prof. Mart van Lieburg, met een voorwoord van prof. Maurits Frenkel, destijds student van Snapper in Amsterdam.

Isidore Snapper studeerde geneeskunde in Amsterdam van het najaar van 1905 tot de zomer van 1911. Na enkele mislukte assistentschappen en een succesvolle onderzoeksbaan aan het fysiologisch laboratorium in Groningen werd hij in 1919, pas 30 jaar oud, benoemd tot hoogleraar in de algemene ziektekunde en de geneeskundige propaedeuse aan de Universiteit van Amsterdam. Hij bleef daar tot 1938 toen hij, mede met het oog op de toenemende oorlogsdreiging, een leerstoel aanvaardde aan het Peking Union Medical College. Na de bezetting van Peking door de Japanners in 1941 vertrok hij naar de Verenigde Staten, waar hij in 1944 hoofd van de tweede interne kliniek en 'director of medical education' van het Mount Sinai Hospital in New York werd. In 1952 ging hij met emeritaat, maar bleef tot op hoge leeftijd verbonden aan verschillende ziekenhuizen en opleidingscentra.

Snappers memoires zijn vooral interessant, omdat zijn professionele leven zich afspeelde op het breukvlak van de klassieke (empirische) en de moderne (wetenschappelijke) klinische geneeskunde, inclusief het klinisch onderwijs.

Hij betreurt het dat het traditionele college ('magistral lecture') uit de tijd is geraakt, omdat hij beseft hoe belangrijk een aansprekende docent voor de studenten is. Ook zet hij grote vraagtekens bij het onderwijskundige nut van de clinico-pathologische conferentie. Zijn belangrijkste bezwaar was dat de informatie over de patiënt beperkt bleef tot de 'klinische kaart', waarbij de nadruk eenzijdig lag op de symptomen en ziekteverschijnselen in de laatste stadia van de ziekte. Vaak ontaalden deze conferenties in een uitgebreid exposé over een ziekte zonder dat duidelijk werd of de besproken patiënt hier daadwerkelijk aan leed. In zijn *Notes* fulmineert hij herhaaldelijk tegen klinici die de anamnese en het lichamelijk onderzoek het liefst zouden willen overslaan en direct overgaan tot het aanvragen van het hele palet aan laboratoriumtests, in de overtuiging dat ze zo vanzelf tegen de juiste diagnose aanlopen. Snapper ziet zich daarentegen als een rechtstreekse nazaat van Hippocrates en Boerhaave, vandaar dat hij de eretitel 'champion of bedside medicine' krijgt toebedeeld.

Niettegenstaande zijn twijfels over laboratoriumdiagnostiek heeft Snapper zelf een belangrijke bijdrage geleverd aan de groei en ontwikkeling van de laboratoriumgeneeskunde. In zijn *Notes* geeft hij een uitgebreide beschrijving van het verloop van zijn wetenschappelijke werk. In Nederland was hij een van de eersten die de wetenschap, en dan met name de toen net opkomende biochemie, in de kliniek wist te introduceren. Omdat hij tijdens zijn hoogleraarschap in Amsterdam zowel belast was met het onderwijs in de algemene ziektekunde als met de propaedeutische kliniek, kon hij de wetenschappelijke basis van de klinische geneeskunde zowel in de theorie als in de praktijk overdragen op zijn studenten. Snappers colleges, die hij altijd zeer zorgvuldig voorbereide, genoten grote faam en werden zeer druk bezocht.

De bezorger van deze *Notes for Memoirs*, prof. Van Lieburg, heeft zich grote moeite getroost om de tekst van voetnoten en annotaties te voorzien, en is erin geslaagd biografische

gegevens te vinden van bijna alle personen die Snapper een plaats in zijn leven toebedeelt. Toch moet dit boek vooral gezien worden als een voorpublicatie, in afwachting van de echte wetenschappelijke biografie, met name omdat Snappers *Notes* niet altijd even leesbaar zijn en het historische kader te summier is om alles in de juiste context te kunnen plaatsen. Maar deze

voorpublicatie doet wel duidelijk de behoefte voelen aan zo'n biografie over een van de kleurrijkste figuren uit de geschiedenis van de Nederlandse geneeskunde.

Eugène Custers

Onderzoeker Onderwijsinstituut UMC Utrecht